

НАЈЧЕШЋА ПИТАЊА И ОДГОВОРИ О КОРОНА ВИРУСУ И БОЛЕСТИ COVID-19

ПИТАЊА О КОРОНАВИРУСУ

ШТА ЈЕ НОВИ COVID-19? ШТА ЈЕ SARS-COV-2?

Нови коронавирус који се појавио 2019. године назван је SARS-CoV-2. Откривен је у Кини крајем 2019. Ради се о новом соју коронавируса који пре није био откривен код људи. Болест узрокована тим вирусом назива се COVID-19.

ОДАКЛЕ ПОТИЧУ КОРОНАВИРУСИ?

Коронавируси су вируси који циркулишу међу животињама, али неки од њих могу прећи на људе. Након што пређу са животиње на човека могу се преносити међу људима. Велики број животиња су носиоци коронавируса. На пример, коронавирус Блискоисточног респираторног синдрома (MERS-CoV) потиче од камиле, док SARS потиче од цибетке, животиње из реда звери сродних мачкама.

МОЖЕ ЛИ СЕ ОВАЈ ВИРУС ПОРЕДИТИ СА SARS-ОМ ИЛИ СЕЗОНСКИМ ГРИПОМ?

Нови коронавирус откривен у Кини генетски је уско повезан с вирусом SARS из 2003. и та два вируса имају сличне карактеристике, иако су подаци о овом вирусу још увек непотпуни.

SARS се појавио крајем 2002. године Кини. У раздобљу од осам месеци 33 државе су пријавиле више од 8000 случајева заразе вирусом SARS-а. Тада је од SARS -а умрла једна од десет заражених особа.

Тренутно доступне информације нису довољне да би се са сигурношћу могло рећи колико је смртоносан SARS-CoV-2. Ипак, прелиминарни налази указују да је он мање смртоносан од SARS -CoV.

Иако се SARS-CoV-2 и вируси грипа преносе с особе на особу и могу имати сличне симптоме, та два вируса су врло различита те се и понашају другачије. Још је прерано доносити закључке о начину ширења SARS -CoV-2. Ипак, прелиминарни подаци указују да се SARS-CoV-2 преноси као SARS.

КАКО СЕ ВИРУС ПРЕНОСИ? КОЛИКО ЛАКО СЕ ШИРИ?

Иако вирус потиче од животиња, он се сада шири са особе на особу (пренос са човека на човека). Тренутно доступни епидемиолошки подаци нису довољни за утврђивање лакоће и успешности ширења вируса међу људима. Вирус се углавном преноси капљичним путем при кијању и кашљању.

Прелиминарна истраживања указују да је просечан период инкубације 5-6 дана, са максималним периодом до 14 дана. Иако су људи најзаразнији када имају симптоме (налик на симптоме сезонског грипа - повишена температура, кијање, кашљање), постоје назнаке да неки људи могу пренети вирус иако немају симптоме или пре него што се симптоми појаве што није неуобичајено и код других вирусних инфекција.

ПИТАЊА О БОЛЕСТИ COVID-19

КОЛИКО ЈЕ ОЗБИЉНА БОЛЕСТ COVID-19?

Према досадашњим анализама случајева, инфекција COVID-19 у око 80% случајева узрокује благу болест (без пнеумоније или благу упалу плућа) и већина оболелих се опоравља, 14% има тежу болест, а 6% има тешки облик болести.

Већина најтежих облика и смрти догодила се међу старијим особама и онима са другим хроничним болестима. С обзиром да се ради о новој болести и доступни подаци су непотпуни, још се не може са сигурношћу тврдити које групе људи имају тежи исход болести COVID-19. За тачну процену смртности од COVID-19 биће потребно још неко време да се у потпуности схвати.

КОЈИ СУ СИМПТОМИ БОЛЕСТИ?

Колико је познато, вирус може узроковати благе симптоме сличне грипу попут:

- повишене телесне температуре
- кашља
- отежаног дисања
- болова у мишићима, и
- умора

У тежим случајевима јавља се тешка упала плућа, синдром акутног отежаног дисања, сепса и септички шок који могу узроковати смрт пацијента. Особе које болују од хроничних болести подложније су тежим облицима болести.

ЈЕСУ ЛИ НЕКИ ЉУДИ ПОД ВЕЋИМ РИЗИКОМ ДА ОБОЛЕ?

Старије особе и особе с хроничним болестима (попут повишеног притиска, срчаних болести, дијабетеса, поремећаја јетре и болести дисајних путева) имају већи ризик развоја тежих облика ове болести.

ДА ЛИ СУ ДЕЦА ПОД ПОСЕБНОМ РИЗИКОМ ДА ОБОЛЕ?

Чини се да је болест код деце релативно ретка и блага. Велика студија из НР Кине указује да је нешто више од 2% случајева млађих од 18 година. Од тога, мање од 3% развило је тешки облик болести.

ПОСТОЈИ ЛИ СПЕЦИФИЧНО ЛЕЧЕЊЕ БОЛЕСТИ COVID-19?

Не постоји специфична терапија ове болести. Приступ лечењу пацијената с инфекцијама повезаним са коронавирусом је симптоматско.

ГДЕ ОСОБА КОЈА ИМА СИМПТОМЕ И СУМЊА НА ИНФЕКЦИЈУ НОВИМ КОРОНАВИРУСОМ МОЖЕ ДА СЕ ТЕСТИРА?

Ако имате симптоме инфекције органа за дисање (повишена температура, кијавица, кашаљ, цурење из носа, отежано дисање или друго), одмах ставите маску преко уста и носа, појачајте хигијену руку (прање топлем водом и сапуном у трајању од најмање 20 секунди), избегавајте контакте са другим особама, користите марамицу кад кијате или кашљете, и позовите телефоном епидемиолога института или завода за јавно здравље надлежног за подручје у коме боравите. Од епидемиолога ћете добити упутства о даљем поступку. Потребно је да поступите у складу са добијеним упутствима.

ЗАШТО БРОЈ СЛУЧАЈЕВА ТАКО БРЗО РАСТЕ?

Два главна разлога за брзи пораст броја случајева су пренос вируса с особе на особу и побољшање могућности за откривање нових случајева.

КОЛИКО ЋЕ ТРАЈАТИ ОВА ЕПИДЕМИЈА?

Нажалост, није могуће предвидети колико ће трајати епидемија и како ће се развијати. Ради се о новом вирусу и има пуно непознаница. На пример, није довољно познато хоће ли се преношење у оквиру Европе природно смањити током лета, као што се догађа код сезонског грипа.

ПИТАЊА О БОЛЕСТИ COVID-19 ЗА ТРУДНИЦЕ И ДОЈИЉЕ

ДА ЛИ СУ ТРУДНИЦЕ ПОД ПОСЕБНИМ РИЗИКОМ?

Труднице нису под већим ризиком да оболе од COVID 19 него остала популација. Трудницама се саветује придржавање истих мера опреза у превенцији COVID-19, укључујући редовно прање руку, избегавање контакта с болесним особама и самоизолација у случају појаве било каквих респираторних симптома, као и да се телефоном за савет обратe свом лекару и надлежном епидемиологу.

ДА ЛИ СУ ДОЈИЉЕ ПОД ПОСЕБНИМ РИЗИКОМ?

До данас нису пронађени докази који би упућивали да је вирус SARS CoV-2 присутан у млеку мајки са COVID-19. Узимајући у обзир све предности дојења и исхране мајчиним млеком, у случају сумње на инфекцију COVID-19 код мајке, препоручује се наставак дојења уз примену општих мера заштите. Одлуку о започињању и настављању дојења, односно одлуку о храњењу измлазеним мајчиним млеком, мајка треба да донесе после разговора са лекаром.

Мајку треба обучити да примењује опште заштитне мере током дојења, како би се избегло ширење вируса на новорођенче, као што су прање руку пре сваког додиривања новорођенчета и започињања дојења, као и ношење маске за време док доји и када је у непосредној близини детета.

Мајка с потврђеном COVID-19 или са симптомима који захтијевају надзор, а која је, с обзиром на клиничке симптоме у стању да доји и која је донела одлуку о дојењу, треба да предузме све могуће мере опреза како би се избегло ширење вируса на новорођенче. То укључује прање руку пре и после додиривања новорођенчета као и пре и после подоја, ношење маске за лице током подоја и увек када је у близини детета (до 1. метра удаљености од детета), као и дезинфекцију контаминираних површина. Ако је мајка одлучила да се измлазава употребом ручне или електричне пумпе за измлазавање, треба да опере руке пре додиривања било којег дела пумпе за измлазавање или бочице за млеко и треба да поштује препоруке за правилно чишћење пумпе за измлазавање након сваке употребе.

ПИТАЊА О МЕРАМА ПРЕВЕНЦИЈЕ

КАКО ИЗБЕЋИ ЗАРАЗУ?

Ако боравите у подручјима у којима постоји интензивна трансмисија вируса:

- избегавајте контакт са болесним људима, поготово људима који кашљу;
- избегавајте тржне центре;
- придржавајте се општих правила о хигијени руку и хране;
- пре јела, након тоалета или дирања животиња перите руке сапуном и водом или користите дезинфицијенс на бази алкохола;
- избегавајте места где се држе живе или мртве животиње;
- избегавајте контакт са животињама и њиховим излучевинама;
- где год путујете, придржавајте се општих правила о хигијени руку и хране.

КАКО ДА СЕ ПОНАША ОСОБА КОЈА ЈЕ БИЛА У БЛИСКОМ КОНТАКТУ СА ОСОБОМ ОБОЛЕЛОМ ОД COVID-19?

Особа која је током последњих 14 дана била у блиском контакту са оболелим од COVID-19 биће стављена под активни надзор у самоизолацији. То значи да ће особа бити у кућној изолацији под здравственим надзором, мерити телесну температуру ујутру и увече и бити у контакту са надлежним епидемиологом. Ако ова особа развије знаке респираторне болести, епидемиолог који спроводи надзор поступиће према алгоритму активности за поступање са лицем коме је издато решење о стављању под здравствени надзор у вези са могућом изложеношћу инфекцији новим коронавирусом SARS-CoV-2.

КОЈА СУ ПРАВИЛА ЗА ДЕЗИНФЕКЦИЈУ/ПРАЊЕ РУКУ?

Прање и дезинфекција руку кључни су за спречавање инфекције. Руке треба прати често и темељно сапуном и водом најмање 20 секунди. Када сапун и вода нису доступни можете користити дезинфицијенс који садржи најмање 70% алкохола. Вирус улази у тело кроз очи, нос и уста, стога их немојте дирати неопраним рукама.

ЈЕСУ ЛИ ХИРУРШКЕ МАСКЕ ЕФИКАСНА ЗАШТИТА ПРОТИВ SARS –COV-2?

Уз примену других мера заштите, хируршка маска, ако се правилно користи, пружа одређени степен заштите, односно спречава заражавање капљичним путем. За уобичајени социјални контакт с оболелим довољна је хируршка маска и одржавање удаљености најмање један метар од болесника.

ПОСТОЈИ ЛИ ВАКЦИНА ПРОТИВ SARS –COV-2?

Тренутно не постоји вакцина против коронавируса, па тако ни против SARS -CoV-2. Зато је важно спречити инфекцију или њено даље ширење.

ШТИТИ ЛИ ОВОГОДИШЊА ВАКЦИНА ПРОТИВ СЕЗОНСКОГ ГРИПА ОД SARS –COV-2?

Вирус грипа и SARS -CoV-2 су врло различити и вакцина против сезонског грипа не штити од болести узроковане вирусом SARS -CoV-2.

ПИТАЊА ВЕЗАНА ЗА ПУТОВАЊА

ДА ЛИ ТРЕБА ОДЛОЖИТИ ПУТОВАЊЕ У ПОДРУЧЈА У КОЈИМА ПОСТОЈИ ИНТЕНЗИВНА ТРАНСМИСИЈА ВИРУСА?

Према најновијим мерама Владе Републике Србије:

- Границе Србије биће затворене за све, сем за држављане Србије, дипломате и странце који имају боравишну дозволу
- Они који улазе у Србију, мораће да буду у самоизолацији 14 дана
- Онима који долазе из угрожених подручја - из Италије, Швајцарске, Ирана, Румуније, Шпаније, Немачке, Француске Републике, Аустрије, Словеније и Грчке, одређује се изолација у трајању од 28 дана
- Најављена је казна до три године затвора за оне који прекрше одлуку о изолацији

Путовања у друге земље регулисана су условима које дефинишу те земље (пратите препоруке тих земаља).

ШТА АКО САМ НЕДАВНО БОРАВИО/ЛА У ПОДРУЧЈУ НА КОМЕ ПОСТОЈИ ИНТЕНЗИВНА ТРАНСМИСИЈА ВИРУСА И ИМАМ СИМПТОМЕ РЕСПИРАТОРНЕ ИНФЕКЦИЈЕ?

Особа која је уназад 14 дана боравила у Кини или другим захваћеним подручјима и нагло развије знакове болести дисајних путева (повишена телесна температура, кашаљ, гушобоља или тешкоће дисања) треба да се телефоном јави надлежном епидемиологу, опише знакове болести и обавезно каже да је боравила у подручју на коме постоји интензивна трансмисија вируса. Особе које су у последњих 14 дана пре уласка у Републику Србију боравиле на подручју захваћеном епидемијом болести коју изазива SARS-CoV-2 биће стављене под здравствени надзор у самоизолацију при уласку у Србију. То значи да ће им уколико немају симптоме болести при уласку у земљу, гранични санитарни инспектор издати решење о стављању под здравствени надзор у самоизолацији код куће, те ће бити у контакту са надлежним епидемиологом током трајања надзора. Уколико особа током здравственог надзора развије симптоме респираторне болести или повишену температуру, епидемиолог ће поступити у складу са сумњом на болест COVID-19.

ШТА СЕ ДЕШАВА ТОКОМ ЛЕТА АВИОНОМ ИЛИ НА АЕРОДРОМУ?

Ако се током лета уоче знакови болести код неког од путника особље авиона ће свим путницима поделити анкетне листиће (Passenger locator cards) које морају испунити. Особље авиона ће затим покупити листиће пре слетања авиона и по слетању их предати граничном санитарном инспектору на граничном прелазу. На основу листића и анкетирања гранични санитарни инспектор ће издати решење о здравственом надзору и путнике упутити на територијално надлежног епидемиолога. Грађани којима је издато решење о стављању под здравствени надзор треба да се у року од 24 часа јаве територијално надлежном институту, односно заводу за јавно здравље. Епидемиолог института/завода ће узети потребне податке и дати им упутство о спровођењу надзора у трајању од 14 дана. Ако особа по завршетку здравственог надзора не развије симптоме респираторне болести, епидемиолог шаље обавештење о завршетку здравственог надзора надлежним установама. Оболела особа из авиона ће се транспортовати у болницу на даљу обраду. Ако се пре истека здравственог надзора покаже да оболели путник не болује од COVIDa 19 прекида се здравствени надзор над његовим контактима. Ризик од заразе на аеродрому сличан је ризику на сваком другом месту где се окупља велик број људи.

ОСТАЛА ПИТАЊА

ДА ЛИ ЈЕ БЕЗБЕДНА ХРАНА УВЕЗЕНА ИЗ ПОДРУЧЈА У КОЈИМА ПОСТОЈИ ИНТЕНЗИВНА ТРАНСМИСИЈА ВИРУСА?

Није забележен пренос SARS-CoV-2 путем хране, те стога нема доказа да прехранбени производи увезени из подручја у којима постоји интензивна трансмисија вируса представљају здравствени ризик за грађане везан за SARS-CoV-2. Он се првенствено преноси са једне особе на другу.

ДА ЛИ ЈЕ БЕЗБЕДАН КОНТАКТ СА КУЋНИМ ЉУБИМЦИМА И ДОМАЋИМ ЖИВОТИЊАМА?

Постојећа истраживања повезују SARS -CoV-2 са неким врстама слепих мишева у Кини, али није искључено присуство и код других животиња. Неколико врста коронавируса се јавља код животиња и могу се преносити на друге животиње и људе. Према расположивим подацима нема доказа да кућни љубимци (нпр. пси и мачке) имају већи ризик заразе него људи. Као мера опште превенције у контакту са животињама придржавајте се основних начела хигијене.

ДА ЛИ ЈЕ БЕЗБЕДНО ДА ПРИМИМ ПОШТАНСКУ ПОШИЉКУ ИЗ ПОДРУЧЈА ЗАХВАЋЕНИХ ИНФЕКЦИЈОМ НОВИМ КОРОНАВИРУСОМ?

На основу расположивих података сматра се да је ризик од преноса новог коронавируса на људе путем поштанских пошиљки занемарљив. Сви до данас познати коронавируси, укључујући вирус који је пре 18 година узроковао SARS и вирус који уназад седам година узрокује MERS преносе се непосредним блиским контактом (капљичним путем) и врло су осетљиви на атмосферске услове (врло кратко задржавају инфективност изван људског тела), те за ниједан од њих није утврђен пренос путем поштанских пошиљки.

ДА ЛИ СУ СУШАЧИ ЗА РУКЕ У ЈАВНИМ ТОАЛЕТИМА ЕФИКАСНИ У УНИШТАВАЊУ НОВОГ КОРОНАВИРУСА?

Не. Сушачи за руке нису ефикасни у уништавању SARS-CoV-2. Да бисте се заштитили од новог коронавируса, потребно је да што чешће перете руке сапуном и водом или да их чистите дезинфицијенсима на бази алкохола.

КОЛИКО СУ ЕФИКАСНЕ ТЕРМОВИЗИЈСКЕ КАМЕРЕ У ОТКРИВАЊУ ЉУДИ ЗАРАЖЕНИХ НОВИМ КОРОНАВИРУСОМ?

Термовизијске камере су ефикасне у откривању особа које имају повишену телесну температуру. Међутим, они не могу да детектују особе које су заражене новим коронавирусом, а код којих још увек нема симптома болести. Уколико се термичким скенером открије особа да има повишену телесну температуру и долази из подручја у коме је регистровано оболевање од новог коронавируса, то не значи аутоматски и да је особа заражена или оболела од новог коронавируса. Гранична санитарна инспекција предузима даље кораке у зависности од висине телесне температуре и присуства симптома инфекције органа за дисање.

МОЖЕ ЛИ ПРСКАЊЕ АЛКОХОЛОМ ИЛИ ХЛОРОМ ПО ТЕЛУ УБИТИ НОВИ КОРОНАВИРУС?

Не. Распршивање алкохола или хлора неће убити вирусе који су већ ушли у ваше тело. Прскање таквих материја може бити штетно за слузокожу уста и ока. Препарати на бази алкохола и хлора могу бити корисни за дезинфекцију површина, али их треба користити у складу са упутством за употребу.

ДА ЛИ РЕДОВНО ИСПИРАЊЕ НОСА ФИЗИОЛОШКИМ РАСТВОРОМ МОЖЕ СПРЕЧИТИ ИНФЕКЦИЈУ НОВИМ КОРОНАВИРУСОМ?

Не. Нема доказа да редовно испирање носа физиолошким раствором штити људе од респираторних инфекција па ни од инфекције новим коронавирусом.